

L'ILLA DEL PIRATA PARADISOS FISCALS I POBRESA

Els paradisos fiscals i els centres financers offshore estan més presents últimament en els mitjans de comunicació. Recents escàndols com el de Parmalat, en el qual es comprova com els paradisos fiscals serveixen als empresaris i directius corruptes per executar les seves misèries, col·loquen, una vegada i una altra, aquests llocs opacs i lliures d'impostos a la rebotiga de les crisis financeres i empresarials. Al mateix temps, s'obren pas, tot i que encara molt tímidament, algunes iniciatives de control d'aquests centres.

Ja va essent hora que, si més no, es comenci a parlar una mica més d'aquests “mig estats” que existeixen a base dels diners escapats de les arques públiques de la resta dels estats del món. Constitueixen autèntics claveguerams d'opulència en els quals igual es pot defraudar la hisenda de qualsevol país (sempre que es tingui un cert nivell d'ingressos), com construir un node clau a les xarxes “de comptabilitat creativa” i “d'enginyeria financera” tan de moda en els últims anys, com rentar els diners procedents de qualsevol comerç criminal. Són el més semblant a l'“Illa del Pacífic” on pirates i corsaris s'amagaven i guardaven el seu botí segles enrere. Només que sense el romanticisme que novel·les i pel·lícules han donat als pirates antics.

Encara que les fonts de finançament dels grups terroristes internacionals són diverses i, de vegades, cenyides a la zona on operen, l'existència de paradisos fiscals caracteritzats per la seva opacitat, els permet guardar i moure els seus recursos. Abolir els paradisos fiscals seria, per tant, una mesura necessària, més que d'altres, en la lluita contra el terrorisme.

Diners fora de control

Es calcula que els fons posats “en lloc segur” als paradisos fiscals pugen a uns 7 bilions de dòlars, és a dir, 12 vegades el Producte Interior Brut (PIB) espanyol. És evident que la major part d'aquests recursos, així com el gros de l'evasió fiscal, prové dels països desenvolupats. Un exemple paradigmàtic, tot i que ja antic, és el de la multinacional News Corporation, pertanyent al magnat Murdoch. Aquesta empresa, que operava a països amb un impost de societats entorn del 30%, va pagar, el 1998, una mitjana de només el 6%. Curiosament, de l'entramat complex d'aquesta multinacional, la filial amb més beneficis va ser una de radicada a les Bermudes que va aconseguir, sense empleats ni ingressos exteriors, uns beneficis de 1.600 milions de lliures (!).

És rar el banc que no realitza, i ofereix, operacions a paradisos fiscals. També des d'Espanya, on fa poc més d'un any la premsa es va fer ressò de la col·locació a paradisos fiscals d'una part de les aportacions a fons de pensions dels membres del Consell del BBVA. Ells van afirmar que desconeixien l'operació. En el vertigen de notícies desaparegudes dels mitjans, no es va saber mai més si es van depurar responsabilitats internes, ni si es va encausar algú per delictes fiscals. Em temo que no.

Fets com aquest demostren que, fins i tot les autoritats fiscals dels països forts, encara que ho vulguin (i de vegades no ho volen), són impotents a l'hora de controlar els fluxos de capital i dels impostos. En bona mesura perquè aquest control es fa d'una forma essencialment nacional, mentre que el capital opera a escala global sense un mínim de control.

Mentre no s'engegui alguna forma de sistema fiscal internacional o, si més no, una autoritat vigilant i coercitiva, aquestes situacions es reproduiran, encoratjades pels qui evadeixen en una carrera a la baixa per veure qui demana menys impostos. I és clar, en aquesta qüestió, els paradisos fiscals són, com el seu nom indica, el summum.

Paradisos fiscals i lluita contra la pobresa

Quan es parla dels "paradisos fiscals", i s'analitza el seu impacte negatiu, es fa tradicionalment des de l'òptica dels països del Nord. Però rarament l'anàlisi del seu impacte es fa a partir dels països empobrits i de l'efecte perniciosos que l'activitat d'aquests centres té en la lluita contra la pobresa. I, si els estats forts tenen greus problemes d'evasió d'impostos i acusen els efectes de la competència fiscal a la baixa, és fàcil imaginar-se l'efecte demolidor als països pobres, on es barreja una legislació laxa amb una administració feble. Un informe publicat fa dos anys per Oxfam Internacional conclou que l'impacte dels paradisos fiscals als països pobres té tres característiques:

a) Competència fiscal i evasió d'impostos

Les grans empreses i fortunes troben als paradisos fiscals l'oportunitat d'evitar el pagament dels seus impostos. Aquest fet limita la capacitat dels països de gravar tant els residents com el capital forà que entra al país. Les grans multinacionals estrangeres compten amb més capacitat per fer ús d'aquest tipus de "planificació fiscal", fet pel qual estan en millors condicions de competir que la petita i mitjana empresa nacional d'aquests països, a la qual acaben eliminant. Així, la "competència fiscal" i l'amenaça d'evasió o fuga de la inversió han forçat els països pobres a rebaixar els seus tipus impositius del 30 o 35% de fa deu anys, a menys del 20% de mitjana actual. Un càlcul molt conservador estima que, si els països pobres apliquessin els tipus impositius mitjans de la zona OCDE i evitessin l'evasió fiscal, recaptarien uns 50.000 milions de dòlars més, és a dir, l'equivalent a tota l'ajuda al desenvolupament mundial... i més de cinc vegades el que costaria garantir l'educació bàsica als seus 125 milions de nens i nenes no escolaritzats!

b) Rentat de diners

El món offshore ofereix un refugi segur als diners procedents de tota mena de corrupcions: contractes i tràfic il·legal de persones, d'armes, de diamants i de drogues. El problema continua molt estès malgrat que alguns paradisos fiscals com les illes del Canal i les Caiman han desenvolupat una legislació contra el rentat de diners. Els paradisos fiscals possibiliten que dictadors i governants corruptes posin en lloc segur els diners robats als seus països, o rebuts en forma de comissions per part d'empreses multinacionals. Es calcula que

durant la dictadura d'Abacha a Nigèria van desaparèixer de les arques públiques del país uns 55.000 milions de dòlars, gairebé el doble del deute extern d'aquest país. Mentre a l'Àfrica milions de persones malaltes de SIDA no poden ser tractades per falta de recursos, els diners flueixen des d'aquests països cap als paradisos fiscals.

c) Inestabilitat financera

Els paradisos fiscals han contribuït a magnificar l'impacte de les crisis financeres, les quals han tingut un efecte devastador en la situació de milions de famílies empobrides. La crisi financera que va arrasar Àsia a finals dels 90 va ser, si més no en part, fruit d'una volatilitat dels mercats de capital en la qual el món *offshore* juga un paper central. Després de la crisi asiàtica, la població que vivia en una pobresa extrema a Indonèsia es va doblar fins a assolir la xifra de 40 milions de persones. Mentrestant, a Tailàndia el pressupost de salut es va reduir en un terç, amb greus repercussions per a la població situada al límit de l'exclusió.

Què hi podem fer?

És un fet que s'estan produint algunes iniciatives internacionals per controlar, o almenys estudiar, l'activitat dels paradisos fiscals. L'OCDE està intentant frenar la competència fiscal deslleial; el G-7 (a través del Grup d'Acció Financera) i les Nacions Unides (a través del seu programa de control del tràfic de drogues) s'han fixat com a objectiu combatre el rentat de diners provinents dels diversos comerços il·legals –i mortífers. El Fòrum d'Estabilitat Financera, organitzat després de la crisi financera asiàtica, ha publicat un informe en el qual alerta de l'efecte dels centres offshore en el sistema financer mundial. Totes aquestes iniciatives són benvingudes, però fa la impressió que farà falta molta més voluntat política per part dels principals països desenvolupats per atacar i controlar aquests actors de les finances mundials, que beneficien bona part de les multinacionals, la banca i les grans fortunes. L'Administració Bush, seguint la seva línia habitual en els processos multilaterals, ha obstaculitzat sistemàticament el progrés d'aquestes iniciatives.

Els tímids intents de controlar l'activitat dels paradisos fiscals han d'intensificar-se, i se n'ha de modificar el tractament. Resulta xocant, si més no, que el tractament i l'anàlisi realitzada per als centres offshore es tornin molt més laxos quan es tracta del món financer onshore, tant és així que en llocs com la City de Londres o Nova York es mantenen algunes característiques coincidents amb els avantatges oferts pels paradisos fiscals.

* * *

És imprescindible controlar el món dels paradisos fiscals per frenar els comerços il·lícits i millorar l'estabilitat financera; però també amb la vista posada en la reducció de la pobresa en què malviuen milions de persones. L'exigència de nous fluxos d'ajuda al desenvolupament, la condonació del deute o un comerç internacional més avantatjós per als països empobrits, perd una part del seu sentit si no es frena la sagnia que suposa l'evasió fiscal i si no es tanca la possibilitat que els dictadors i governants corruptes tinguin el fruit de la seva actuació en segurs i anònims comptes corrents. Aquests diners han de ser tornats a la gent dels països als quals pertanyen.

Com en tants altres aspectes de la globalització, la solució només es pot trobar en un enfocament multilateral, promovent la creació d'una autoritat mundial única que reguli i controli els fluxos de capital i el teixit fiscal,

incloent-hi la competència a la baixa entre països i regions. I que, com a primera mesura, elimini els paradisos fiscals. En això no hi ha lloc per a propostes de reforma.

José María Vera

Dir. Dept. Campanyes i Estudis d'Intermón Oxfam

Paradisos fiscals per continents:

Europa: Illa de Man, I. de Guernesey i de Jersey, Principat d'Andorra, Gibraltar, Gran Ducat de Luxemburg, Principat de Liechtenstein, Principat de Mònaco, República de San Marino, República de Malta, República de Xipre. **Amèrica:** Anguilla, Antica i Barbuda, Les Bahames, Barbados, Bermudes, Illes Caiman, Antilles Holandeses, Aruba, República de Dominica, Granada, Jamaica, Montserrat, Saint Vincent i Grenadines, Saint Lucia, Trinitat i Tobago, Illes Verges Britàniques, Illes Verges d'EUA, República de Panamà, Illes Turks i Caicos, Illes Malvines. **Àfrica:** República de Libèria, República de Seychelles, Illes Maurici. **Àsia:** República Libanesa, Regne Hachemí Jordano, Emirat de Bahrain, Emirats Àrabs Units, Soldanat d'Oman, Macau, Hong-Kong, República de Singapur, Soldanat de Brunei, Illes Marianes. **Oceania:** República de Nauru, Illes Salomó, República de Vanuatu, Illes Fiji, Illes Cook.